

Armas sõber!

Nii kui pilgu ümbrikule heitsin, kohe tundsin käe-
kirjast Sinu kirja, milline avastus tegi meele rõõmsaks. Samas
panin tähele, et Sinu käekiri on endiselt kindel ja selge ja ilma
vanainimeslike värinateta, milliseid värisemisi ma omavanusilt
aegajalt saan. Ja mõtlesin endamisi: Näe, seal ta on, see Herman
Klein, suure ja kõva kondiga, ikka samasugune kui teda mäletan aas-
taist 1920 paiku. Nii või teisiti, tänan kirja eest üle mitme aja,
kuigi Sinu kirja kirjutamise ajeks oli praktiline tarve.

Tarve meenutada kedagi dr. Haage't, kelle kroonu aju oli läbi
immutatud arusaamisega, et eesti pagulasnoorus tuleb rootsi kooli-
des ümber rahvustada ning kellest oli kaugel soov kohelda eestlast
kui üleaedset ja naabrimeest, kelle talu hooned olid põlenud maha.
Ja et need hooned tulevad jälle kunagi üles ehitada. Puutusin selle
mehega kokku vaid üks kord ja tema istus ja mina seisin. Küll pisut
teises misenstseenis kui omas kirjas mõtlesid, aga kummatigi samade
küsimuste kallal. Nimelt ei olnud ma selle rootsi tohtri juures
koos hr.Nõuga ja ma ei julgeks kinnitada, et meievahelise kokku-
saamise põhjuseks oli hr.Nõu poja koolivahetuse küsimus. Ma kas
olin läinud H.Marka külastama ja H.Mark asus dr.Haagega samas toas
või oli H.Mark korraldanud kokkusaamise minuga kui Haridusminis-
teeriumi ametnikuga. Ma ei mäleta. Aga mäletan hästi, et meie kõne-
lus puudutas eesti koolide küsimust ja et see kõnelus oli äge, mida
H.Margal oli paha pealt kuulata. Tuletasin talle muu hulgas meelde,
kuidas eesti rahvas ja valitsus kohtles omi vähemusi ja nende seas
ka väiksearvulist rootsi keelt kõnelevaid Eesti kodanikke, aga meed
minu väited jätsid selle mehe külmaks või tegi vaid tavalisi rootsi
peheme ülemineku väljendusi, mida Sa tunned minust paremini. Kanske.
Siis hakkasin virutama labidaga, sest selline tolglise jutt äritas.
Ja siis oli tohter varsti oma laskemoona ära tarvitanud ja mul oli
veel veidi tagavaraks. Kõnelus see oli ja kõneluseks see jäi ja
ma ei oskaks ütelda, et sel kõnelusel Stokholmi Eesti algkooli
saatuse ja toimetulekuga oleks tegemist. Aga seda meest ma veidi
valgustasin ja ehk enam kui need, kes olid rootslaste palgalised

ning olid seetõttu diskreetsemad. Mehest jäi mulje, et oli alla keskpärase kapatsiteediga kroonuametnik, kes sai omad instruksioonid kustki kõrgemalt ja saagis sama juttu.

Kaugelt vaadates näib, et rootslastel tänapäevani puudub selge poliitika immigrantide ja vähemuste suhtes ja eriti ka nende koollide küsimuses, vaatamata et eestlased oma väsitamispoliitikaga on kahekümne viie aasta kestel ühtteist saavutanud. Aga see ja palju enam oleks pidanud tulema toime paguluse algaastail, mitte aga märksa hiljem, kus meie rahvuslikud kaotused pealekasvanud noorsoo näol on juba üsna suured.

Ma ei arva, et rootsi eestlaste poolt kasutatud rootslaste kohtlemise taktika oleks aastate kestel olnud õige ja sobiv. Meile omase asjalikkusega ja pikaldaste keerutustega saab rootslaste juures vähe tagajärgi. Neile tuleb tõmmata tulekahju pritsiga ja mitte nagu lapse pissi. Oleme olnud asjatult kaua käpuli.

Mis muidu? Maaailma seisund on endiselt selline, et meievanuste lootused on misäärised. Aina oota ja vaata ning litsu ennast ligi maad, vaata, kuidas läbi saad. Võrreldes poliitiliste käikudega, on oma rahvuse ja oma noorsoo säilitamise taotlused olnud kantud märksa realistlikumast vajadusest ja võimalusest, aga kui ajad ei muutu, siis on needki olnud asjatud, sest kojuminejaid jääb aastate kadumisega aina kasinamaks.

Isiklikult olen juba pensionär ja tegin käesoleval aastal üleaega tavalise õpetajana. Koos pensioniga sain enam tasu kui kunagi varem. Kui tervis ja enesetunne lubavad, siis ehk teen veel ühe veerandaasta uuel aastal ja siis kolid lõplikult kotti ja koti suu pealt kinni.

Tõsi ta on, meil on kavatsus teha üks väike külaskäik Stokholmi maikuu kestel ja siis ehk on võimalik kohtamiseks isiklikult ning vastastikuseks uurimiseks, mis viimased 22 aastat meiega on teinud.

Panen siia ühtlasi meie soovid rõõmsaiks jõulupühiks ja õnnelikuks uueks aastaks Sulle, abikaasale ja kogu perele ning loodame teid näha mõne kuu pärast isiklikult

vanavan